

УДК 378.016:784.68

ТВОРЧО-ПРОЕКТИВНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТІВ МИСТЕЦТВ**Гао Жоцзюнь**аспірантка факультету мистецтв імені А. Авдієвського
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова,
Київ, Україна

Анотація. У статті представлений творчо-проективний аспект формування здатності до самоконтролю майбутніх учителів музичного мистецтва. Визначено роль самоконтролю в навчально-виховному процесі. Окреслено основні методи формування самоконтролю студентів факультетів мистецтв. Творчо-проективний напрям підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено з позиції системно-цілісного підходу як творчий розвиток особистості під час самостійної навчальної діяльності, що здійснюється на основі вмотивованого, свідомого, індивідуального, відрефлексованого навчання, що забезпечує самопізнання, самовизначення, самоконтроль майбутнього вчителя. Цей напрям самоосвіти спрямований на постійну напружену діяльність людини, що прагне до самовдосконалення своїх природних та духовних якостей, розвитку творчого особистісного потенціалу, моделювання власного способу життя в контексті культури та соціального розвитку, самореалізацію творчих здібностей.

Ключові слова: творчо-проективний аспект; майбутній учитель музичного мистецтва; самоконтроль; самостійна навчальна діяльність.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Поступ України до сучасної глобальної цивілізації все більш актуалізує питання самореалізації та самостійності особистості. Адже головною метою мистецької освіти є гармонійно і всебічно розвинена особистість майбутнього фахівця, здатного до самостійності та самоконтролю як основи його становлення. Залучення студентів до самоконтролю здійснюється для досягнення результативності фахового навчання та успішної проєкції на практичну діяльність. Використання проблемно-пошукових методів у цьому процесі викликає конфлікти між «знаю» і «не знаю», «прагну» і «не можу виконати», що стимулюють студентів до самостійної роботи з навчальним матеріалом, до проведення спостережень, до аналізу об'єктів, до критичного оцінювання результатів навчальної діяльності. Ці знання потрібні особистості для самопізнання, розв'язання важливих навчальних проблем, для використання алгоритму правильних дій під час вироблення стійких фахових знань, умінь та навичок. Тому на сучасному етапі проблема самоконтролю все більше стає предметом психолого-педагогічних досліджень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування здатності до самоконтролю є актуальною через те, що самоконтроль – це свідомий аналіз та оцінка власної фахової діяльності, що дозволяє здійснювати своєчасну корекцію, регулювання її ходу та результатів. Самоконтроль людини,

її регуляційний потенціал та механізми управління собою – це проблеми активності, волі, саморегуляції, свободи вибору особистості, її самостійності (В. Афанасьєв, Б. Вульфів, Л. Гримак, Ю. Лисюк, Г. Нікіфоров, Л. Спірін, Бай Шаожун, та ін.). Саме тому проблема самоконтролю є вкрай важливою для підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розгляд творчо-проективного напряму формування здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до самоконтролю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема формування здатності до самоконтролю, як вельми універсального феномена, є наскрізною проблемою психолого-педагогічної науки. Адже залучення студентів до самоконтролю передбачає: створення атмосфери зацікавленості процесом особистісного саморозвитку; заохочення їхніх прагнень до самостійного оцінювання власних навчальних дій, аналізуючи під час самостійної роботи над навчальним матеріалом різні способи його опрацювання, актуалізація систематичності самостійної діяльності, що сприяє досягненню навчальної мети.

Одним з основних аспектів формування здатності майбутніх учителів музичного мистецтва до самоконтролю є творчо-проективний напрям. Цей напрям підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено нами з позиції системно-цілісного підходу, що забезпечує дослідження означеної проблеми як багатоаспектного поняття взаємозалежних і взаємопов'язаних елементів, тим самим дозволяючи розробляти засоби пізнання й конструювати складно організовані об'єкти. Аналізуючи цей науковий підхід, І. Зязюн зазначав, що потреба в «системних уявленнях виникає при зіткненні зі складністю реальних життєвих явищ. Ці уявлення сприяють передбаченню суперечностей, постановці проблем і пошукові адекватних засобів їх вирішення. Системний світогляд конкретизується в системному мисленні як сукупність здібностей для побудови моделей проблемних ситуацій шляхом виокремлення всіх суттєвих для їх формування, фіксації і вирішення факторів, а також організацію їх в ієрархічну доцільність» [1, с. 42].

За системно-цілісного підходу розглядати проблему формування здатності студентів до самоконтролю доцільно як творчий розвиток особистості під час самостійної навчальної діяльності, що здійснюється на основі вмотивованого, свідомого, індивідуального, відрефлексованого навчання, що забезпечує самопізнання й самовизначення майбутнього вчителя. Цей підхід передбачає: використання різноманітних форм і методів організації самостійної роботи студентів, що враховують суб'єктивний досвід студентів у процесі навчальної роботи з інформаційними даними; стимулювання студентів до використання різноманітних способів самостійного виконання завдань із використанням критичного мислення; спонукання студентів до самоаналізу

художньо-музичних знань, вражень, а також до самостійності, оригінальності висловлення думок.

На думку О. Слободян, розглядати творчий розвиток особистості під час самостійної навчальної діяльності слід як «вмотивовану свідому, індивідуальну діяльність людини на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю». Самоосвітня діяльність особистості потребує постійної напруженої роботи людини, яка спрямована на самовдосконалення власних природних та духовних якостей, на розвиток творчого особистісного потенціалу, на моделювання власного способу життя в контексті культури та соціального розвитку, на самореалізацію творчих здібностей» [4, с. 5].

Визначаючи творчу діяльність провідною, Г. Падалка розглядає провідні елементи навчальної творчої мистецької роботи як: художньо-логічне мислення, емоційні переживання, інтуїтивне осягнення змісту образів мистецьких творів, уява [3, с. 119]. Творчий розвиток особистості дозволяє враховувати, що емоційний відгук студента – запорука результативності процесу самоконтролю. Це дозволяє створювати педагогічну ситуацію ефективного спілкування, що сприяє виявленню кожним студентом, незалежно від індивідуального рівня розвитку, самостійності, уваги, ініціативи, активності в способах прояву самоконтролю; обговорювати зі студентами як особисті досягнення під час здійснення самоконтролю, так і виявлені недоліки; які способи хотіли б використовувати систематично, а що зробити по-іншому; оголошувати термін виконання самостійної роботи з використанням самоконтролю, надаючи докладні рекомендації щодо раціональної організації навчальної діяльності.

У процесі такої навчально-виховної діяльності провідним методом є метод творчого діалогу, коли педагог і студенти спільно шукають і знаходять відповіді на запитання. Студентів потрібно навчити правильно міркувати, об'єктивно оцінювати творчий процес, художні явища, знаходити в них позитивні чи негативні сторони, співвідносити зі своїми морально-естетичними позиціями, власною творчістю. Під час здійснення самоконтролю студент усвідомлює механізми розумової діяльності, з урахуванням яких здійснюється поетапна навчальна діяльність над музичним твором для фортепіано. Завдяки здійсненню студентом самоконтролю над своїми навчальними діями вможливується: фіксація результату навчальної діяльності; визначення завдань для подальшої самостійної навчальної роботи над музичним твором для фортепіано; корекція цілей фортепіанної навчально-виконавської діяльності.

Так, студент, здійснюючи самоконтроль навчальних дій над музичним твором, з'ясовуючи правильність навчальних дій і доцільність застосування певних технічно-виконавських прийомів, починає здійснювати розгляд змісту музичного твору для фортепіано в ширшому контексті, а саме: розглядати стилістичні особливості композиторського письма автора музичного твору; історичні передумови створення цього музичного твору для фортепіано; порівнювати цей музичний твір з іншими музичними творами композитора;

визначити музичний жанр цього музичного твору й порівняти з іншими музичними творами, написаними в певному жанрі; аналізувати музичний твір у виконанні відомих піаністів і проаналізувати отримані дані щодо інтерпретації музичного твору.

У процесі здійснення самоконтролю майбутній учитель музичного мистецтва співвідносить набуті музично-виконавські знання щодо розвитку музичних законів, сформовані технічно-виконавські вміння, вироблене ціннісне відношення до музичного мистецтва з отриманим результатом навчальної роботи над музичним твором. Це дає змогу студенту набувати навичок продуктивного використання музичного мислення під час навчальної роботи над мистецьким твором. У цьому процесі викладач спрямовує студента на смислоутворення отриманих даних у процесі розумової діяльності. Тому необхідним постає створення умов для розвитку самостійного музичного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва, що передбачає врахування особливостей їхніх розумових процесів, завдяки яким віддзеркалення дійсності відбувається через творчу трансформацію комплексу набутих фахових знань.

Принциповою для нас є позиція, що мірилом оцінювання результатів самоконтролю майбутнім учителем музики власних навчальних дій під час інструментально-виконавської підготовки є не лише те, наскільки ретельно проаналізовано ним результат навчальної діяльності, а й спрямованість цієї діяльності на саморозвиток і його особистісний приріст за певний період навчання. У процесі розгляду цього питання ми спирались на дослідження Л. Рибалко, що розглядає самоконтроль як частину самостійної оцінної діяльності, що містить постановку мети, конкретні дії стосовно мети; вимоги до цих дій; результат, самоконтроль, і як результат – корекція.

Така самооцінна діяльність передбачає розвиток рефлексивних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва, що постають: у здійсненні самоаналізу своїх технічно-виконавських можливостей; в умінні самостійно оцінювати власні виконавські дії; у відношенні до фортепіанної навчально-виконавської діяльності; у використанні набутих інтелектуальних умінь. Завдяки мистецькій рефлексії вможливується встановлення функціональних зв'язків між художнім мисленням студентів, застосуванням технічних прийомів і вмінь на фортепіано як особливостей, що взаємообумовлюють між собою. Це передбачає переосмислення стереотипів сприйняття світової фортепіанної музики через осягнення емоційного змісту мистецьких творів.

Водночас набуті студентом уміння й технічно-виконавські навички гри на фортепіано утворюють технічний комплекс важливої складової виконавської діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Під час навчальної роботи студента над музичним твором, що є підготовчим етапом до художнього виконання музичного твору, особливе значення набуває самоконтроль. «Виконавський самоконтроль – це усвідомлений процес концентрації музичного слуху, уваги, регуляція виконавського процесу у відповідності із

завданнями художньої інтерпретації музичного твору. Педагогу необхідно досягти того, щоб самоконтроль постійно супроводжував музичні заняття учнів. Дуже важливо, щоб на всіх етапах роботи над музичним твором (розбір, запам'ятовування, пошук інтерпретації тощо) був присутній самоконтроль. Тобто учня потрібно навчати контролювати кожен момент свого виконання. Розвинений самоконтроль надаватиме їм можливість удосконалювати свою виконавську діяльність задля забезпечення її результатів. Розвиток самоконтролю учнів – складний та довготривалий процес. Він вимагає системної, цілеспрямованої педагогічної роботи з урахуванням індивідуальної підготовки кожного учня» [1, с. 165 – 166].

Висновки. Необхідно зазначити, що кінцевою метою самоконтролю є виявлення особистістю креативності під час опрацювання музичних творів із ефективним використанням набутих фахових знань і вмій. Визначена навчальна діяльність відзначається специфікою, що полягає в застосуванні методів, які б справляли опосередковану дію, активізуючи творчу енергію студента, спонукали його до самоконтролю. А це вможлиблюється завдяки застосуванню таких педагогічних підходів, як бажання створити щось нове, впевненість у своїх силах, виховання уважності й зосередженості на об'єкті творчості для варіантного вирішення навчальної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гризоглазова Т. І. Зміст і сутність самостійної навчально-виконавської діяльності учнів-піаністів / Т. І. Гризоглазова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 16 (21). Частина 2. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014 – 253 с.].
2. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навч. посіб. для вчителів, аспірант., студ. /Іван Андрійович Зязюн, Галина Михайлівна Сагач. – К.: Українсько-фінський ін-т менеджменту і бізнесу, 1997. – 302, [1] с.
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Слободян О. П. Методологічні аспекти творчого саморозвитку особистості // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. праць / Редкол. : Т. І. Сущенко та ін. – Київ –Запоріжжя. – 2002. – Вип. 24. – С. 3 – 9.

ТВОРЧЕСКИ-ПРОЕКТИВНЫЙ АСПЕКТ ФОРМИРОВАНИЯ СПОСОБНОСТИ К САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТОВ ИСКУССТВ

Гао Жоцзюнь

аспірантка факультета искусств имени
А.Авдиевского Национального педагогического
университета имени М.П. Драгоманова,
Киев, Украина

Аннотация. В статье представлен творчески-проективный аспект формирования способности к самоконтролю будущих учителей музыкального искусства. Определена роль самоконтроля в учебно-воспитательном процессе.

Определены основные методы формирования самоконтроля студентов факультетов искусств. Творческо-проективное направление подготовки будущих учителей музыкального искусства определено с позиции системно-целостного подхода как творческое развитие личности во время самостоятельной учебной деятельности, осуществляемой на основе мотивированного, сознательного, индивидуального, отрефлексированного обучения, которое обеспечивает самопознание, самоопределение, самоконтроль будущего учителя. Это направление самообразования направлено на постоянную напряженную деятельность человека, стремящегося к самосовершенствованию своих природных и духовных качеств, развития творческого и личностного потенциала, моделирование собственного образа жизни в контексте культуры и социального развития, самореализации творческих способностей.

Ключевые слова: творческо-проективный аспект; будущий учитель музыкального искусства; самоконтроль; самостоятельная учебная деятельность.

CREATIVE AND PROJECT ASPECT OF FORMING ARTS FACULTIES STUDENTS' ABILITY FOR SELF-CONTROL

Gao Zhoujun

Post-graduate Student of the Faculty of Arts named after A. Avdievskiy
National Pedagogical Dragomanov University
Kyiv, Ukraine

Abstract. The main objective of artistic education is the harmonious and comprehensive development of the personality of future specialists who are capable of being independent and displaying self-control as the basis for their formation. Involvement of students in self-control is carried out in order to achieve the effectiveness of professional training and a successful projection into practical activities. The problem of forming the capacity for students' self-control is relevant due to the fact that self-control is conscious analysis and evaluation of their own professional activity, allowing for timely correction, adjusting its results. The self-control of a person, his/her regulatory potential and the mechanisms for managing himself/herself are the problems of activity, will, self-regulation, freedom of choice of the individual, and his/her autonomy (V. Afanasiev, B. Vulfov, L. Grymak, Y. Lysiuk, G. Nikiforov, L. Spirin, Bai Shaozhong, etc.).

The aim of the article is to consider the creative and projective way of forming the ability of future musical art teachers to self-control.

The article presents the creative and projective aspect of forming the ability to self-control future teachers of musical art. The role of self-control in the educational process is determined.

The basic methods of forming art faculties students' self-control are outlined. The creative and projective direction of the future musical art teachers' training is determined from the point of view of the system and holistic approach as the creative development of an individual during independent learning activity, which is carried out on the basis of motivated, conscious, individual, reflexive learning, providing self-knowledge, self-determination, self-control of the future teacher. This direction of self-education is aimed at constant intense human activity, which looks for self-improvement of his/her natural and spiritual qualities, development of personal creative potential, modelling of his/her own way of life in the context of culture and social development, self-realization of creative abilities.

Key words: creative and projective aspect; future teacher of musical art; self-control; independent educational activity.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Hryzohlazova, T. I. (2014). Zmist i sutnist samostiinoi navchalno-vykonavskoi diialnosti uchniv-pianistiv [Content and essence of the individual educational and performance activity of the piano students]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova – Scientific Issue of National Dragomanov Pedagogical University, 16 (21), 253* [in Ukrainian].
2. Ziazun, I. A. & Sahach, H. M. (1997). *Krasa pedahohichnoi dii [Beauty of pedagogical activity]*. Kyiv: Ukrainsko-finskyi in-t menedzhmentu i biznesu [in Ukrainian].
3. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogy of art (theory and methodology of teaching art disciplines)]*. Kyiv: Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
4. Slobodian, O. P. (2002). Metodolohichni aspekty tvorchoho samorozvytku osobystosti [Methodological aspects of individual creative self-development]. *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problemy i poshuky – Pedagogy and psychology of forming a creative individuality: problems and studies, 24, 3 – 9* [in Ukrainian].

Матеріали надійшли до редакції
09.11.2017 р.